

Contents lists available at ThaiJO

วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร

INTERDISCIPLINARY SOCIAL SCIENCES AND COMMUNICATION JOURNAL

journal homepage : <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ISSC>

การประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ศรัญญา เก่งจริง¹ ประยูร อิมิวัตร² และ นวลนภา จุลสุทธิ³

Sarunya Kengjing, Prayoon Imiwat and Nualnapa Chullasutthi

¹⁻³ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

E- mail: 678970002@crru.ac.th *Corresponding author

Article History

Received; 24-08-2025; Revised;
08-08-2026; Accepted; 03-09-2026
<https://doi.org/10.14456/issc.2026.43>

คำสำคัญ:

การประเมินผล; โครงการจัดความ
ยากจน; เศรษฐกิจพอเพียง

บทคัดย่อ

บทนำ : การประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย **วัตถุประสงค์ของการวิจัย:** 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model **ระเบียบวิธีวิจัย:** เป็นการศึกษาเชิงปริมาณที่มีข้อมูลปลายเปิดประกอบ มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์อำนวยการฯ (คจพ.อ) และทีมปฏิบัติการรวมจำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหา **ผลการวิจัย:** พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินโครงการพบว่า 1) ด้านภาวะแวดล้อม มีการร่วมวิเคราะห์ TMAP การดำเนินงานทั้ง 5 มิติ กระจายทั่วทั้งพื้นที่อำเภอเทิง 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดี แต่การใช้เงินงบประมาณยังไม่เพียงพอในระดับครัวเรือน 3) ด้านกระบวนการ มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับกิจกรรมที่ต่อยอดสู่ความยั่งยืน และ 4) ด้านผลผลิต ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมโดยรวมในทางที่ดีและมีความพึงพอใจกับการดำเนินโครงการ สำหรับการประเมินผลโครงการพบว่า 1) ด้านภาวะแวดล้อม ประเด็นปัญหา/ตามความต้องการมีปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ที่ดินทำกิน เงินทุน และความรู้ เป็นอุปสรรคหลักในการพึ่งตนเองของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ประเด็นผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจในบทบาทของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นแผนกลยุทธ์/วิธีดำเนินงาน ประเด็นงบประมาณถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ประเด็นการจัดสรรงบประมาณมีความเหมาะสมและเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านกระบวนการ ประเด็นการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ประเด็นมีการประชุมหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับปานกลาง และ 4) ด้านผลผลิต ประเด็นความพอใจต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และทีมงานผู้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ประเด็นประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับ

มาก สรุป: การจัดการความยากจนที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลเชิงพื้นที่จาก TPMAP ทำให้วิเคราะห์ปัญหาได้แม่นยำและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายตรงจุด ความสำเร็จเกิดจากบุคลากรที่เข้าใจพื้นที่ การประสานความร่วมมือหลายภาคส่วน และกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการติดตามผล ประเมินด้วย CIPP Model พบว่า ด้านกระบวนการ ภาวะแวดล้อม และผลผลิตอยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยเบื้องต้นอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการเสริมศักยภาพบุคลากรและงบประมาณ ผลลัพธ์ชัดเจนคือ รายได้ประชาชนเพิ่มขึ้นพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยระยะสั้นช่วยบรรเทาความเดือดร้อนพื้นฐาน และระยะยาวเน้นพัฒนาอาชีพ การออม และรายได้เสริมเพื่อลดการกู้ยืม

EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION OF THE POVERTY ALLEVIATION AND SUSTAINABLE HUMAN DEVELOPMENT PROJECT BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN THOENG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

Keywords:

Project evaluation; Poverty alleviation project; Sufficiency economy

ABSTRACT

Introduction: This study evaluated the Poverty Alleviation and Sustainable Human Development Project, implemented in accordance with the Philosophy of Sufficiency Economy in Thoeng District, Chiang Rai Province.

Objectives: The study aimed to: 1) investigate the current conditions of project implementation under the Philosophy of Sufficiency Economy; and 2) evaluate project implementation in Thoeng District, Chiang Rai Province, using the CIPP Model. **Method:** This quantitative study incorporated open-ended responses. The participants comprised 196 members of the district command-center committee (CJP.A.) and operational teams. Data were collected using a questionnaire and analysed through descriptive statistics and content analysis. **Results:** The findings on current project implementation showed that: 1) in the context dimension, stakeholders collaboratively analysed TPMAP data across five dimensions throughout Thoeng District; 2) in the input dimension, strong cooperation was received from partner networks, although household-level budget support remained inadequate; 3) in the process dimension, implementation was flexible and aligned with activities that promoted sustainability; and 4) in the product dimension, community members demonstrated positive behavioural changes and satisfaction with the project. The CIPP evaluation further indicated that structural constraints including access to agricultural land, capital, and knowledge were the most significant barriers to self-reliance, whereas implementers' understanding of their roles was at a moderate level. Strategic planning, implementation methods, and the efficient use of the budget were rated highly; however, the adequacy and appropriateness of budget allocation were rated at a moderate level. Activities were highly aligned with project objectives, although interagency meetings and consultations were conducted at a moderate level. Satisfaction with the performance of officers and operational teams was rated at the highest level, while behavioural changes among community members were rated at a high level. **Conclusion:** Poverty alleviation based on the Philosophy of Sufficiency Economy, local wisdom, and TPMAP spatial data enables more accurate problem analysis and targeted support for intended beneficiaries. Key success factors included personnel who understood the local context, multisectoral collaboration, and activities consistent with community ways of life. Nevertheless, limitations remained in budget allocation, material resources, and follow-up mechanisms. The CIPP evaluation showed high performance in the process, context, and product dimensions, whereas

the input dimension was rated at a moderate level. Strengthening personnel capacity and budget support is therefore essential. The project contributed to increased household income and greater self-reliance by providing short-term relief for basic hardship while promoting long-term occupational development, savings, supplementary income, and reduced reliance on borrowing.

1. บทนำ

ปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศไทยเป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลในสมัยนั้นได้กำหนดนโยบายและมาตรการช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาความยากจน เช่น นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายคนละครึ่ง และในปี พ.ศ. 2563 โดยรัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดการความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) และใช้ระบบ Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP) เป็นเครื่องมือชี้เป้าครัวเรือนที่มีความยากจนมีข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบจำนวนคนจนในประเทศไทย

จำนวนคนจนในประเทศไทย	ปี 2566	ปี 2567
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ)	12,942,574	13,000,125
คนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ)	36,130,610	34,770,696
ครัวเรือนที่ยากจนตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI)	197,298	887,263
คนจนเป้าหมายตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI)	655,365	2,568,168
"คนจนเป้าหมาย" ในครัวเรือน ที่มีผู้ขึ้นทะเบียนบัตรสวัสดิการ	211,739	813,054
สัดส่วนคนจนเป้าหมาย	0.59%	2.34%

ที่มา : ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้าของไทย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าจำนวนสัดส่วนคนจนเป้าหมายในประเทศไทยปี พ.ศ. 2566 ถึงปี พ.ศ. 2567 สัดส่วนคนจนเป้าหมายในประเทศไทยที่เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับสัดส่วนคนจนเป้าหมายในจังหวัดเชียงรายที่มีจำนวนคนจนเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน มีข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2

เปรียบเทียบจำนวนคนจนในจังหวัดเชียงราย

จำนวนคนจนในจังหวัดเชียงราย	ปี 2566	ปี 2567
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ)	278,582	277,610
คนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ)	772,673	741,383
ครัวเรือนที่ยากจนตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI)	7,281	48,224
คนจนเป้าหมายตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI)	26,450	143,281
"คนจนเป้าหมาย" ในครัวเรือน ที่มีผู้ขึ้นทะเบียนบัตรสวัสดิการ	9,564	50,655
สัดส่วนคนจนเป้าหมาย	1.24%	6.83%

ที่มา : ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้าของไทย

สำหรับพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ห่างไกลจากตัวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ถึง 79 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลักถึง 3 สายไหลผ่านอำเภอ และมีพื้นที่เป็นภูเขาสูงชันในหลายพื้นที่ ทั้งยังมีความหลากหลายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่มีทั้งชนพื้นเมือง และชนชาติพันธุ์หลากหลายชาติพันธุ์ จากข้อมูลความ

จำเป็นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2567 ประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา) ร้อยละ 30.93 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 86,024.75 บาท และที่ผ่านมาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้ประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติที่หลากหลายลักษณะในแต่ละช่วงฤดู ทั้งอากาศหนาวเย็นจัดในช่วงฤดูหนาว น้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มรวมทั้งดินโคลนถล่มในพื้นที่ราบสูงในช่วงฤดูฝน และไฟป่าในช่วงฤดูแล้ง และในช่วงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมานี้ อำเภอเทิงได้ประสบอุทกภัยหนักเป็นพื้นที่แรกของจังหวัด ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเรือน พื้นที่ด้านการเกษตร และสิ่งสาธารณประโยชน์ ซึ่งภัยพิบัติดังกล่าวได้ขยายวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อทุกพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ของอำเภอเทิง รวม 10 ตำบล 156 หมู่บ้าน ประกอบกับจำนวนสัดส่วนคนจนเป่าหมายในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนคนจนเป่าหมายในอำเภอเทิงที่เพิ่มขึ้นจากเดิม

โครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายของรัฐบาล โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินโครงการทุกพื้นที่ทั่วประเทศ บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนสามารถ “อยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน” ผลการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2566 ด้านผลลัพธ์ ครีวเรือนยากจนมีคุณภาพชีวิต มีอาชีพ และรายได้ที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ครีวเรือนครีวเรือนเป่าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนได้รับการยกระดับกรมการพัฒนาชุมชนได้รับการยอมรับให้เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการ การขับเคลื่อนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประเมินจากข้อมูลคนที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและลงพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่เพื่อสำรวจและสอบถามถึงปัญหาความยากจนระดับรุนแรงตามความจำเป็นข้อมูลพื้นฐานของกระทรวงมหาดไทย (Community Development Department, 2023)^[3] แต่ยังมีประชาชนจำนวนมากที่ยังยากจนดังข้อมูลในตารางที่ 1 และ 2

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการดำเนินโครงการภาครัฐในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model เพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการ Boonsong (2023)^[2]; Archirayada & Sanguan (2024)^[1] ขณะที่งานวิจัยด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนส่วนใหญ่เน้นการติดตามความก้าวหน้าของโครงการหรือการศึกษามูลค่าการดำเนินงานในบางพื้นที่ รวมถึงการประเมินโครงการพัฒนาชุมชนหรือโครงการส่งเสริมอาชีพในบริบทเฉพาะ Urkit (2020)^[5] อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการศึกษาที่ประเมินการดำเนินงานของโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model อย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนทั้งจุดแข็ง ข้อจำกัด และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการในบริบทพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประเมินการดำเนินงานของโครงการในทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารโครงการ การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการจัดความยากจนและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model

3. การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การปรับปรุง และการพัฒนาโครงการให้มีความเหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ การประเมินจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการตรวจสอบผลสำเร็จเมื่อสิ้นสุดโครงการ แต่ครอบคลุมถึงการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม ความพร้อมของทรัพยากร กระบวนการดำเนินงาน และผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ ในบริบทของการบริหารงานภาครัฐ การประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายและการปรับปรุงการดำเนินงาน เนื่องจากช่วยให้หน่วยงานทราบถึงระดับความเหมาะสมของโครงการ ปัญหาอุปสรรค และเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน Wichuda (2022)^[6] ศึกษาการประเมินผลโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งสะท้อนบทบาทของการประเมินในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการภาครัฐ ขณะที่ Boonsong (2023)^[2] ศึกษาการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโครงการในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการติดตามข้อมูลระหว่างการดำเนินงานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาผลสัมฤทธิ์และการปรับปรุงการดำเนินงาน เมื่อพิจารณาในบริบทของโครงการจัดความยากจน การประเมินจึงควรให้ความสำคัญกับทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เนื่องจากความยากจนมิได้มีสาเหตุจากปัจจัยด้านรายได้เพียงด้านเดียว แต่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการของรัฐ และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง การประเมินโครงการจึงจำเป็นต้องพิจารณาความเชื่อมโยงของปัจจัยเหล่านี้เป็นระบบ

ประเภทของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน แบ่งได้เป็น 7 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินของ Tyler เป็นผู้นำที่สำคัญในการประเมินโครงการ ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็น การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง โดยเน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์เหล่านั้น แนวคิดลักษณะนี้เรียกว่า แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลักและได้นำเสนอกรอบแนวคิดของการประเมินโครงการใหม่ โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 6 ส่วนคือ 1) การประเมินวัตถุประสงค์ (Appraising Objectives) 2) การประเมินแผนการเรียนรู้ (Evaluating the learning Plan) 3) การประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ (Evaluation to Guild Program Development) 4) การประเมินเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Evaluation Program Implement) 5) การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา (Evaluating the Outcome of an Program) 6) การติดตาม (Follow up) และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) กล่าวโดยสรุป แนวคิดการประเมินของ Tyler เป็นรูปแบบที่เน้นความสำคัญของการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และใช้จุดมุ่งหมายนั้นเป็นเกณฑ์หลักในการวัดความสำเร็จของโครงการหรืองานการศึกษา อีกทั้งยังมองว่าการประเมินเป็นส่วนหนึ่งที่เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอน และควรถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการประเมินของ Alkin ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CSE (Center for the study of Evaluation Approach) จุดเน้นของการประเมินตามแนวคิดของ Alkin คือ การประเมินเพื่อการตัดสินใจและได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ ขอบข่ายของการประเมิน ตามแนวคิดของ Alkin นั้น การประเมินจะประกอบด้วยการจัดหา และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจจำเป็นต้องประเมินในเรื่องต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การประเมินระบบ (System Assessment) 2) การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) 3) การประเมินการ

ดำเนินงาน (Program Implementation) 4) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และ 5) การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification) โดยข้อมูลจากการประเมินจะใช้พิจารณาตัดสินคุณค่าของโครงการ ว่าควรยกเลิก ปรับปรุง หรือขยายโครงการต่อไป ตลอดจนพิจารณาศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น กล่าวโดยสรุป แนวคิดการประเมินตามรูปแบบ CSE ของ Alkin เป็นกระบวนการประเมินที่เน้นการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีระบบในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดสภาพปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การปรับปรุงโครงการ ไปจนถึงการตัดสินใจขั้นสุดท้าย อันเป็นการทำให้การบริหารโครงการมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

3. รูปแบบการประเมินของ Provus ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Discrepancy Evaluation Model โดยให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง ผลการปฏิบัติงานจริง กับ มาตรฐานหรือความคาดหวังที่กำหนดไว้ จุดมุ่งหมายของการประเมินคือการค้นหาความไม่สอดคล้อง (Discrepancy) ระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสม ใน 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การออกแบบโครงการ (Design Stage) 2) การเตรียมความพร้อม (Installation Stage) 3) กระบวนการดำเนินงาน (Process Stage) 4) ผลผลิต (Product Stage) และ 5) การวิเคราะห์การลงทุน (Cost-Benefit Analysis Stage) รูปแบบนี้กำหนดให้ผู้ประเมินต้องใช้ มาตรฐานที่วางไว้เป็นเกณฑ์ ในการตัดสิน โดยทุกขั้นตอนของการประเมินสามารถหาข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันทีผ่านวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องและการหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม กล่าวโดยสรุป แนวคิดการประเมินของ Provus เน้นการเปรียบเทียบผลงานจริงกับมาตรฐานที่กำหนด เพื่อค้นหาความไม่สอดคล้องในแต่ละขั้นตอน และใช้ข้อมูลที่ได้นำเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4. รูปแบบการประเมินของ Scriven ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการ เพื่อนำมาใช้พิจารณาตามระดับของเป้าหมายที่กำหนด โดยการประเมินมีหน้าที่สำคัญ 2 ระดับ คือ ระดับวิธีการ ซึ่งมุ่งเน้นการตัดสินคุณค่า และระดับการนำไปใช้ ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและตัดสินใจ จุดมุ่งหมายแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) 2) การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) และ Scriven ได้เสนอนักประเมินควรมีความเป็นมืออาชีพ แยกบทบาทและหน้าที่กับผู้ดำเนินโครงการให้ชัดเจน พร้อมทั้งมีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อให้การประเมินเกิดประโยชน์สูงสุด ในด้านวิธีการมี 2 แบบ คือ 1) การประเมินก่อนการปฏิบัติงาน (Intrinsic Evaluation) 2) การประเมินเมื่อปฏิบัติงานแล้ว (Pay-off Evaluation) Scriven ยังให้ความสำคัญกับ การใช้กลุ่มเปรียบเทียบ และให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้มากกว่าการไม่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบ อีกทั้งยังสนับสนุนการศึกษาในลักษณะ Micro-studies ที่ทำได้ง่ายและบ่อยครั้ง มากกว่าการศึกษาเชิงกว้างแบบ Cross studies อีกประเด็นที่เน้น คือ ความสำคัญ 3 ประการคือ (1) ความเป็นประโยชน์ของโครงการ (2) ผลต่อขวัญ กำลังใจ หรือคุณธรรมของผู้เกี่ยวข้อง และ (3) ค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในการดำเนินงาน จุดเด่นที่สำคัญของแนวคิดนี้คือ การประเมินไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย (Goal-Free Evaluation) ซึ่งต่างจากแนวคิดทั่วไป โดยสรุป แนวคิดการประเมินของ Scriven เป็นการประเมินที่เน้น คุณค่า ความคุ้มค่า และผลลัพธ์จริง ทั้งในแง่ของการปรับปรุง (Formative) และการตัดสินคุณค่า (Summative) พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่แรก ซึ่งทำให้การประเมินมีมิติที่รอบด้านและสะท้อนคุณค่าที่แท้จริงของโครงการได้มากขึ้น

5. รูปแบบการประเมินของ Stake ได้พัฒนารูปแบบการประเมินโดยอาศัยแนวคิดของ Cronbach และ Scriven เป็นพื้นฐาน และได้เสนอรูปแบบการประเมิน Countenance Model ซึ่งได้รับการยอมรับว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในการประเมินโครงการทางการศึกษา Stake ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็น กระบวนการบรรยาย (Description) และการตัดสินคุณค่า (Judgement) โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกรวบรวมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ จุดมุ่งหมายหลักของการประเมินมี 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนลักษณะและผลการดำเนินงานของโครงการ และ 2) เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินคุณค่าของโครงการ โครงสร้างการประเมิน ประกอบด้วย 2 เมตริกซ์สำคัญ คือ 1)

เมตริกซ์การบรรยาย (Description Matrix) ใช้สำหรับเปรียบเทียบสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง 2) เมตริกซ์การตัดสินคุณค่า (Judgement Matrix) เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ เกณฑ์มาตรฐาน (Standards) มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากเมตริกซ์การบรรยาย เพื่อสรุปผลว่าโครงการมีประสิทธิภาพเพียงใด และควรปรับปรุงในด้านใด จุดเด่นของแนวคิดนี้ คือ การมองว่าความบกพร่องของโครงการไม่จำเป็นต้องเกิดจากการวางแผนหรือหลักสูตรที่ไม่ดีเสมอไป แต่อาจเกิดจากองค์ประกอบอื่น เช่น ผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหารสภาพแวดล้อม หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้น การประเมินตามแนวทางนี้จึงช่วยสะท้อนปัจจัยรอบด้านที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการได้อย่างครบถ้วน กล่าวโดยสรุป แนวคิดการประเมินของ Stake ผ่านรูปแบบ Countenance Model เป็นการพิจารณาโครงการในมิติของ สิ่งนำ กระบวนการ และผลลัพธ์ ทั้งในสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง แล้วจึงนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการตัดสินคุณค่า ทำให้เป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุม และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการได้อย่างเป็นระบบ

6. รูปแบบการประเมินของ Stufflebeam ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model เป็นกระบวนการประเมินที่ต่อเนื่องและใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน คำว่า CIPP เป็นตัวย่อมาจาก Context, Input, Process และ Product ซึ่งสะท้อนถึงมิติสำคัญของการประเมินโครงการ Stufflebeam ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็น กระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำไปใช้ประกอบการเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และความเป็นไปได้ของโครงการ 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) มุ่งพิจารณาความเหมาะสมและเพียงพอของปัจจัย ทรัพยากร หรือทางเลือกต่างๆ ที่ใช้สนับสนุนการดำเนินโครงการ 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการติดตามตรวจสอบ และสะท้อนผลการดำเนินงานระหว่างทาง และ 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และผลกระทบที่ตามมา ทั้งนี้ยังอาศัยข้อมูลจากการประเมินด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เพื่อสรุปภาพรวมของความสำเร็จของโครงการ กล่าวโดยสรุป แนวคิดของ Stufflebeam ผ่าน CIPP Model ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุม และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ไม่เพียงแต่สะท้อนผลลัพธ์สุดท้าย แต่ยังครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกปัจจัยสนับสนุน การติดตามระหว่างดำเนินงาน ไปจนถึงการสรุปผลผลิต จึงเป็นรูปแบบการประเมินที่มีคุณค่าในการใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง

7. รูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick ได้พัฒนารูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมซึ่งถือเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เขามีแนวคิดว่าการฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรมีการประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อให้ทราบถึงคุณค่าและประสิทธิผลของโครงการ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อปรับปรุง หรือยุติโครงการ การประเมินผลการฝึกอบรมออกเป็น 4 ระดับสำคัญ ได้แก่ 1) การประเมินปฏิกิริยา (Reaction Evaluation) 2) การประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) 3) การประเมินพฤติกรรม (Behavior Evaluation) และ 4) การประเมินผลลัพธ์ (Results Evaluation) กล่าวโดยสรุป รูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick ให้การฝึกอบรมได้รับการตรวจสอบอย่างครอบคลุมตั้งแต่ระดับความพึงพอใจของผู้เรียน ไปจนถึงผลลัพธ์ที่สะท้อนต่อองค์กร ทำให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการฝึกอบรมให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างแท้จริง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการประเมินแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam เป็นทฤษฎีฐานในการประเมินการดำเนินงานโครงการ โดย CIPP เป็นกรอบการประเมินที่มุ่งให้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจและการปรับปรุงโครงการอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินด้านบริบท (Context) 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process) และ 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ที่มุ่งประเมินโครงการในระดับพื้นที่

การประเมินด้านบริบท (Context) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อม ปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลไปใช้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ สำหรับการขจัดความยากจน การประเมินด้านบริบท มีความสำคัญเนื่องจากครัวเรือนแต่ละแห่งอาจมีสาเหตุ และเงื่อนไขของความยากจนแตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดแนวทางการช่วยเหลือจึงควรตั้งอยู่บนข้อมูลของครัวเรือน และบริบทของพื้นที่ที่สำคัญ

การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินความพร้อม ความเพียงพอ และความเหมาะสมของทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แผนการดำเนินงาน และความร่วมมือจากหน่วยงานหรือภาคีเครือข่าย การประเมินด้านนี้ช่วยให้ทราบว่าโครงการมีความพร้อมเพียงใดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

การประเมินด้านกระบวนการ (Process) เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด รวมทั้งพิจารณาปัญหา อุปสรรค และการปรับปรุงการดำเนินงานระหว่างการดำเนินโครงการ จุดสำคัญของการประเมินด้านกระบวนการคือการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้หน่วยงานสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันต่อสถานการณ์ มิใช่รอประเมินเฉพาะเมื่อสิ้นสุดโครงการ

การประเมินด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพียงใด สำหรับโครงการขจัดความยากจน ผลผลิตควรพิจารณาทั้งผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การพัฒนาศักยภาพ การประกอบอาชีพ การมีรายได้ การเข้าถึงโอกาส และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

การประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบจึงมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ บริบทเป็นฐานในการกำหนดทิศทางของโครงการ ปัจจัยนำเข้าเป็นเงื่อนไขสนับสนุนการดำเนินงาน กระบวนการเป็นกลไกในการเปลี่ยนทรัพยากรให้เกิดกิจกรรม และผลผลิตเป็นหลักฐานสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การใช้ CIPP Model จึงช่วยให้การประเมินมิได้มองโครงการเฉพาะผลสำเร็จปลายทาง แต่สามารถอธิบายได้ว่าความสำเร็จหรือข้อจำกัดเกิดขึ้นจากองค์ประกอบใดของโครงการ

การประเมินโครงการและการขจัดความยากจน โดย Wichuda (2022)^[6] ศึกษาการประเมินผลโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการภาครัฐในระดับพื้นที่ ขณะที่ Boonsong (2023)^[2] ศึกษาการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานและนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการ

Nakarin (2023)^[4] ศึกษาการขับเคลื่อนโครงการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ผลการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นฐานสำคัญในการพิจารณาการประยุกต์ใช้ CIPP Model กับโครงการประเภทเดียวกัน อย่างไรก็ตาม บริบทของพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน จึงยังมีความจำเป็นที่จะศึกษาผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และลักษณะของประชากรแตกต่างกัน

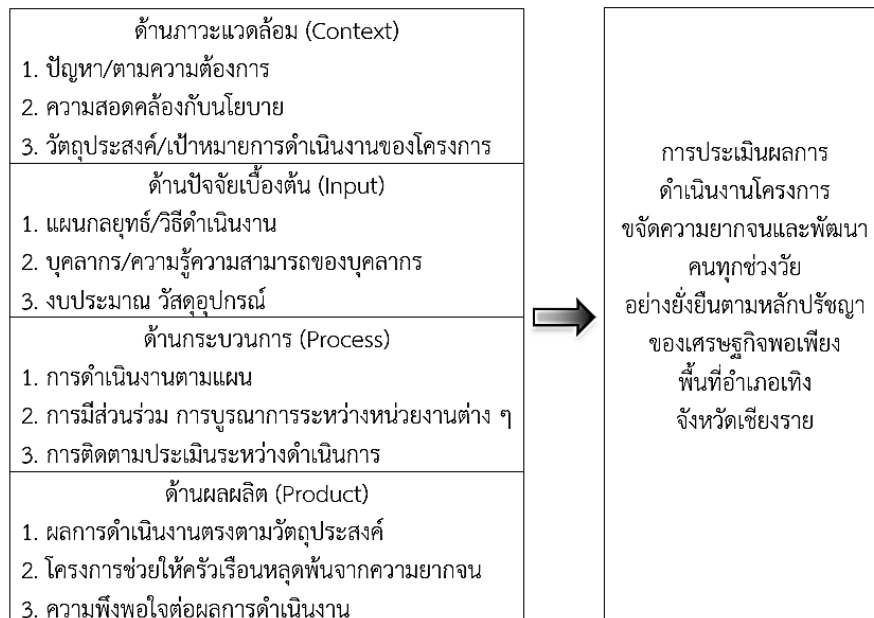
Archirayada and Sanguan (2024)^[1] ศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยสนับสนุนการประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินกับโครงการที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่ข้อมูลด้านความยากจนหลายมิติในปี 2567 ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าความยากจนมีฐานข้อมูลที่สะท้อนลักษณะของปัญหาในมิติต่าง ๆ มากกว่าการพิจารณาเฉพาะรายได้

กล่าวได้ว่า งานศึกษาให้ความสำคัญกับการประเมินโครงการภาครัฐ การติดตามผลการดำเนินงาน การประยุกต์ใช้ CIPP Model และการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม การประเมินโครงการขจัดความยากจน

จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของพื้นที่และลักษณะความยากจนหลายมิติร่วมกัน เนื่องจากผลของโครงการอาจแตกต่างกันตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และศักยภาพของชุมชน

4. กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ใช้วิธีเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินโครงการ สามารถนำข้อเสนอไปใช้วางแผน ปรับปรุง พัฒนาระบบบริหารโครงการในระดับพื้นที่ รวมถึงการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อเป็นข้อเสนอทบทวนโครงการหรือให้พัฒนาการดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการและปฏิบัติงานโดยตรงตามโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการศูนย์อำนวยการจัดความยากจน และพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ (คจพ.อ) ตามคำสั่งจังหวัดเชียงราย จำนวน 55 คน และกลุ่มที่ 2 ทีมปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่ อำเภอเทิง ตามคำสั่งจังหวัดเชียงราย จำนวน 240 คน รวมเป็นจำนวน 295 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan จำแนกสัดส่วน กลุ่มที่ 1 จำนวน 48 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 148 คนรวมเป็นจำนวน 196 คน และใช้การสุ่มแบบสะดวก

2. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ที่กำหนดให้ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.2567 โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ตามแนวคิดของ Stufflebeam ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะแวดล้อม (Context) 2) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) 3) กระบวนการ (Process) 4) ผลผลิต (Product)

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการและผู้ปฏิบัติงาน โดยตรงตามโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามปลายเปิดสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ตอนที่ 3 การประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model 1) ด้านภาวะแวดล้อม (Context) 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Product) และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในพื้นที่อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย จากนั้นวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient ตามแนวคิดของ Cronbach ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.968 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ($\alpha \geq 0.70$) แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในการดำเนินงานโครงการในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน คือ 1) ผู้วิจัยได้หาผู้ช่วยนักวิจัยที่อยู่ในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ และชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัยแก่ผู้ช่วยนักวิจัย ให้เข้าใจงานวิจัยอย่างละเอียด 2) ผู้ช่วยนักวิจัยมอบแบบสอบถามและอธิบายหัวข้อการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถาม หากพบว่าข้อมูลไม่ครบถ้วนผู้ช่วยวิจัยชักสอบถามเพิ่มเติม 3) ผู้ช่วยนักวิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดส่งให้ผู้วิจัยตรวจสอบอีกครั้งก่อนที่ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามนั้นไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป และ 4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ดำเนินการจัดเก็บเป็นความลับโดยใช้รหัสกำกับ และแปลผลนำเสนอในภาพรวมของวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนาที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปได้แก่ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต

(arithmetic mean : $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) โดยนำค่ามัธยฐานและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้มาเทียบเคียงกับเกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของ John W. Best สำหรับการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และข้อเสนอแนะและความเห็นต่าง ๆ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลและเขียนในรูปแบบการเขียนความเรียง

6. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 51 - 60 ปี โดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งที่ปฏิบัติงานจัดความยากจน และพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่ อำเภอเทิง สังกัดกระทรวงมหาดไทย และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในการดำเนินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้ว 1 - 4 ปี

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิเคราะห์ พบว่า โครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น และตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน คำนึงถึงบริบทพื้นที่ที่มีประชากรกระจายตัว โดยใช้ข้อมูลจากระบบ TPMAPI วิเคราะห์ปัญหาอย่างแม่นยำ ในทั้ง 5 มิติ และบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุด โดยเฉพาะครัวเรือนยากจนเรื้อรังและกลุ่มเปราะบาง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านโอกาสและทรัพยากร โครงการสามารถตอบสนองต่อปัญหาเชิงโครงสร้าง ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ และการแปรรูปผลผลิต ซึ่งช่วยสร้างรายได้และรักษาสิ่งแวดล้อม

การดำเนินโครงการได้รับการสนับสนุนสำคัญจากบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเข้าใจบริบทพื้นที่เป็นอย่างดี แม้จะมีภาระงานสูงโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล แต่ยังคงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โครงการยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีหลายภาคส่วน ในด้านงบประมาณ พบว่ามีความเพียงพอในภาพรวม แต่ยังไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนในระดับครัวเรือน รวมถึงขาดงบประมาณสำหรับการติดตามผลเชิงลึก แม้การบริหารงบประมาณจะมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ตามสถานการณ์ อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมยังประสบปัญหาการขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องมือฝึกอาชีพและอุปกรณ์สำหรับตลาดออนไลน์

กระบวนการดำเนินงานของโครงการมีความถูกต้องตามหลักการ มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือการใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่จากระบบ TPMAPI เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์วางแผน และติดตามครัวเรือน ทำให้การดำเนินงานมีความแม่นยำและตอบสนองต่อความต้องการได้ตรงจุด โครงการยังเน้นการส่งเสริมสุขภาพควบคู่กับการสร้างรายได้ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่ต่อยอดไปสู่ความยั่งยืน

โครงการสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของประชาชน เช่น การมีรายได้เพิ่มขึ้น ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ผลลัพธ์เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อทั้งกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ของโครงการอยู่ในระดับสูง โครงการยังมอบผลประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้น เช่น การซ่อมแซมบ้านเพื่อปรับปรุงคุณภาพที่อยู่อาศัย และการสนับสนุนด้านอาหารเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ส่วนในระยะยาว มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการออม และการสร้างรายได้เสริมเพื่อลดการพึ่งพาการกู้ยืม

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท

โครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลผลิตโครงการ มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านผลผลิต มีความพอใจต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และทีมงานโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

1. ด้านภาวะแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผลการประเมินโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) ด้านปัญหา/ตามความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ปัญหาเชิงโครงสร้าง (เช่น ที่ดินทำกิน ทุน ความรู้) เป็นอุปสรรคหลักในการพึ่งตนเองของประชาชนในพื้นที่ 2) ด้านความสอดคล้องกับนโยบาย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ แผนปฏิบัติการของโครงการคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และ 3) ด้านวัตถุประสงค์/เป้าหมาย การดำเนินงานของโครงการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผลการประเมินโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) แผนกลยุทธ์/วิธิดำเนินงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ วิธิดำเนินงานของโครงการมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน 2) บุคลากร/ความรู้ความสามารถของบุคลากร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ บุคลากรมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนหรือการแก้ไขปัญหาความยากจน และ 3) งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ งบประมาณถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

3. ด้านกระบวนการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผลการประเมินโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) การดำเนินงานตามแผน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การดำเนินงานแต่ละกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) การมีส่วนร่วม การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ในการดำเนินงานมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) การติดตามประเมินผลระหว่างดำเนินการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านผลผลิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผลการประเมินโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) ผลการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) โครงการช่วยให้ครัวเรือนหลุดพ้นจากความยากจน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ โครงการมีผลกระทบเชิงบวกในระยะสั้น 3) ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ท่านพอใจต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และทีมงานโครงการ

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกะเทิง จังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินโครงการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอกะเทิง จังหวัดเชียงราย ด้านภาวะแวดล้อม มีการร่วมวิเคราะห์ TPMAP การดำเนินงานทั้ง 5 มิติ กระจายทั่วทั้งพื้นที่อำเภอกะเทิง ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดี แต่การใช้งบประมาณยังไม่เพียงพอในระดับครัวเรือน ด้านกระบวนการ มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับ

กิจกรรมที่ต่อยอดสู่ความยั่งยืน ด้านผลผลิต ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมโดยรวมในทางที่ดีและมีความพึงพอใจกับการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ โครงการประสบความสำเร็จเพราะมีการบูรณาการทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่ (TPMAP) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการเริ่มจากศักยภาพภายในชุมชน และมีกิจกรรมที่ตอบโจทย์ทั้งการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างความเข้มแข็งสภาพปัจจุบันของการดำเนินโครงการในพื้นที่อำเภอเทิง มีจุดเด่นที่การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่เป็นฐาน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นตามสภาพของครัวเรือน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน และความพึงพอใจต่อโครงการ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข ดังนั้น ความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการจึงควรเกิดจากการเชื่อมโยงทั้ง 4 องค์ประกอบของ CIPP โดยใช้ข้อมูลสถานะแวดล้อมเป็นฐาน จัดสรรปัจจัยนำเข้าให้เพียงพอ ดำเนินกระบวนการอย่างยืดหยุ่น และมีส่วนร่วม และมุ่งผลผลิตที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของประชาชนในระยะยาว

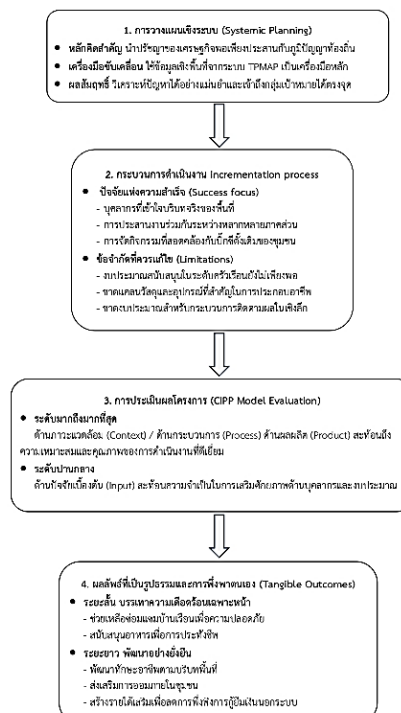
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประเมินโครงการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังนี้ (1) ด้านภาวะแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน ด้านภาวะแวดล้อม สะท้อนให้เห็นว่า โครงการมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานตั้งอยู่บนข้อมูลปัญหาความยากจนและศักยภาพของพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินโครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการประเมินแบบ CIPP ของ Stufflebeam ซึ่งเสนอว่า การประเมินด้านบริบทมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และสภาพแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการกำหนดวัตถุประสงค์และการตัดสินใจเชิงนโยบาย หากการวิเคราะห์บริบทมีความถูกต้องและครอบคลุมย่อมส่งผลให้การออกแบบโครงการมีความเหมาะสมและมีโอกาสประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากขึ้น และผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonsong (2023)^[2] ที่พบว่า การกำหนดโครงการบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Stufflebeam และ Zhang ที่ระบุว่า การวิเคราะห์บริบทเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินที่ช่วยให้การวางแผนและการจัดสรรทรัพยากรสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ในบริบทของอำเภอเทิง ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิประเทศ การออกแบบโครงการที่อ้างอิงข้อมูลระดับพื้นที่จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีความตรงกับสภาพปัญหา ลดความคลาดเคลื่อนจากการใช้นโยบายแบบเดียวกันทุกพื้นที่ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน (2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการประเมิน ด้านปัจจัยเบื้องต้น ชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ แม้ทรัพยากรบางด้านอาจมีข้อจำกัด แต่การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย ช่วยให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามเป้าหมาย ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่อธิบายว่า การประเมินด้านปัจจัยนำเข้ามีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเพียงพอและความเหมาะสมของทรัพยากรสำหรับการตัดสินใจเลือกแนวทางดำเนินงาน การมีทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากขาดการบริหารจัดการและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และผลการศึกษา สอดคล้องกับ Urkit(2020)^[5]; Archirayada & Sanguan, 2024)^[1] ที่พบว่า ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุผลตามเป้าหมาย การลดความยากจนอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากรจากหลายภาคส่วน มากกว่าการดำเนินงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ผลที่พบจึงสะท้อนว่า ความพร้อมของทรัพยากรควรได้รับการพิจารณาควบคู่กับศักยภาพของบุคลากร ระบบการประสานงาน และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการในระดับพื้นที่ (3) ด้านกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน ด้านกระบวนการแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการติดตาม กำกับ และประสานงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้

ประชาชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้การดำเนินโครงการสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้ ตามแนวคิดของ Stufflebeam การประเมินด้านกระบวนการมีเป้าหมายเพื่อติดตามการดำเนินงานและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมีระบบติดตามและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผลการศึกษา สอดคล้องกับ Boonsong (2023)^[2] ที่พบว่า การติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที และสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam และ Coryn ที่เสนอว่า การประเมินควรเป็นกระบวนการสนับสนุนการตัดสินใจ ไม่ใช่เพียงการวัดผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ ในพื้นที่อำเภอเทิง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนและช่วยให้การดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชน (4) ด้านผลผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน ด้านผลผลิตสะท้อนว่า การดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ และการเสริมสร้างศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการขจัดความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่ระบุว่า การประเมินด้านผลผลิตควรพิจารณาทั้งผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ ผลกระทบ และคุณค่าที่เกิดขึ้นจากโครงการ ไม่ใช่เพียงการวัดผลสำเร็จเชิงปริมาณ การประเมินจึงควรสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อผู้รับประโยชน์และความยั่งยืนของผลลัพธ์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ UNDP ที่เสนอว่า การพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนควรมุ่งเพิ่มขีดความสามารถของประชาชน ควบคู่กับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำ ในบริบทของอำเภอเทิง ผลการวิจัยสะท้อนว่า ความสำเร็จของโครงการไม่ได้เกิดจากการให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นเท่านั้น แต่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพของประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการลดความยากจนอย่างยั่งยืน

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 2

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดความยากจนในระดับพื้นที่ ไม่ได้เกิดจากการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่การวางแผนโดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ การบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย การดำเนินงานที่ยึดหยุ่นตามบริบท และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การออม และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการดำเนินโครงการจัดความยากจน ควรมีการกำหนดนโยบายที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการติดตามผล เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว นอกจากนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ โดยเฉพาะงบประมาณในระดับครัวเรือน และกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างอาชีพ รวมทั้งการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องมือประกอบอาชีพและเทคโนโลยีด้านการตลาดออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ในส่วนของบุคลากร ควรมีกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนงานในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ และการประเมินผลโครงการ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในบริบทต่างๆ ของพื้นที่ ขณะเดียวกัน นโยบายควรให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายครัวเรือนต้นแบบในชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่ครัวเรือนอื่นๆ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพลังทางสังคมและการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ในระดับการปฏิบัติ ควรมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เช่น การจัดเวทีประชาคมหรือเวทีสาธารณะเป็นระยะๆ เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการ อันจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นโครงการของตนเอง และเกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อน สำหรับด้านปัจจัยเบื้องต้น ควรมีการเพิ่มบุคลากรที่รับผิดชอบเฉพาะด้านเพื่อลดภาระงาน และทำให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรมีการจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ตามสภาพจริงของพื้นที่ได้ทันต่อสถานการณ์ ในส่วนของกระบวนการ ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกันทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ควรมีกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดที่ชัดเจน และดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อีกทั้งควรมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อขยายการรับรู้ของประชาชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวงกว้างสำหรับด้านผลผลิต ควรพัฒนาต่อยอดกิจกรรมโครงการโดยเชื่อมโยงการสร้างอาชีพกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมแนวคิดการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของประชาชน เช่น การใช้แบบสอบถามออนไลน์หรือกล่องแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์และบทเรียนจากครัวเรือนเป้าหมาย ทำให้เข้าใจปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคของการดำเนินงานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานโครงการจากครัวเรือนเป้าหมาย เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการ
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินโครงการในพื้นที่อื่นๆ เพื่อหาข้อค้นพบที่สามารถพัฒนาเป็นแนวทางเชิงนโยบายระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ

REFERENCE

- [1] Archirayada, C., & Sanguan, I. (2024). PROJECT EVALUATION: THE LIFESTYLE PROMOTING PROJECT BASED ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF WATBORNUMJUED SCHOOL. *Journal of the Association of Researchers*, 15(1), 83 – 98. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/270770/180902>.
- [2] Boonsong, K. (2022). The Monitoring and Evaluating the Achievement of the Implementation of the Planning Project Develop Housing and Preventive Plans to Solve Slum Problems in the Year 2016 Northern Provincial Cluster: Case Study Mae Hong Son Province, Tak Province and Phetchabun Province. *Phetchabun Rajabhat Journal*, 24(2), 33-49. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jpcru/article/view/255391/177101>
- [3] Community Development Department. (2023). *Annual report 2023* <https://anyflip.com/rluvo/bqbx>.
- [4] Nakarin, S. (2023). *development across all age groups, guided by the principles of the sufficiency economy philosophy: case study: Samkhok District Pathum Thani Province*. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:311546.
- [5] Urkit, C. (2020). EVALUATION OF OTOP NAWATWITHI TOURISM COMMUNITY PROJECT IN SAMUTSAKHON PROVINCE. *Journal of Energy and Environment Technology of Graduate School Siam Technology College*, 16(75), 157-168. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/180326/160548>.
- [6] Wichuda, O. (2023). Evaluation of projects under the Uthai Thani Provincial Annual Action Plan for fiscal year 2022. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(7), 1-8. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/view/2791>